

MARIJANA GUŠIĆ I ETNOMUZEJI NA OTVORENOM

BRANKO ĐAKOVIĆ

Odsjek za etnologiju, Filozofski fakultet
Ivana Lučića 3, 10 000 Zagreb
e-mail: branko.dakovic@ffzg.hr

UDK: 39:069(497.5) Gušić, M.

Prethodno priopćenje
Primljeno: 01.10.2001.
Prihvaćeno: 10.10.2001.

Na temelju opsežne dokumentacije u Hrvatskom državnom arhivu, kao i uvidom u radove nastoji se utvrditi i valorizirati doprinos M. Gušić u realizaciji ideje o osnivanju muzeja na otvorenom (etnomuzeja, etnoparkova - Open-air Museums) na području Hrvatske.

Ključne riječi: Marijana Gušić/etnomuzej

Poslije međunarodnog skupa *Položaj i funkcioniranje Etnomuzeja i Muzeja na otvorenom u Republici Hrvatskoj s mogućim uzorima u Europi* održanog u Kumrovcu u proljeće 1997. godine, objavljen je veći broj radova prezentiranih na skupu.¹ Između ostaloga, čine mi se važnima dvije konstatacije K. Kreilingera: *Muzeje na otvorenom već duže vrijeme ubrajamo među uspješne i kod publike omiljene muzeje... i Čini se da je prošlo vrijeme osnivanja većih muzeja na otvorenome...²*

Iza ovih općenitih konstatacija čini se posve logičnim postaviti pitanje o sudbini tih muzeja kod nas. U odnosu na prve takve muzeje, nastale u Europi još krajem XIX st., u Hrvatskoj o njihovim začetcima možemo govoriti "tek" pedesetak godina unazad. No dovoljno da se uoči problematika njihove konceptualizacije, metodologije, zaštite i funkcioniranja. Iako se u muzejskoj struci dosta govorilo i pisalo o tome, problemi su ostajali uglavnom dijelom riješeni ili neriješeni i najčešće nisu izlazili iz okvira konzervatorsko zaštitarskih rješenja, eventualno i pitanja smisla i svrhe njihova postojanja i prezentacije.³

¹ *Muzeologija*, 34, Zagreb, 1977. U radovima se problematizira, teorijski promišlja i analizira stanje etnomuzeja u Hrvatskoj, ali i važnim priložima stručnjaka izvan Hrvatske.

² Kilian Kreilinger: *Muzeji na otvorenom - stanje i problemi*, str. 64; i *Čuvanje spomenika - vjerojatno najveći problem muzeja na otvorenom*, str. 68.

³ Od začetaka osnivanja etnoparkova u Skandinaviji, prije svega zaslugom A. Hazeliusa (*Skansen*), gdje se pretežno osnivaju muzeji na otvorenom prijenosom nekih objekata, a i njihovom zaštitom *in situ*, pa sve do ICOM-ove Međunarodne konferencije 1957. godine i preporuka o osnivanju etnoparkova kao načinu zaštite tradicijske arhitekture, mijenjao se pojam (etnopark, etnomuzej, muzej na otvorenom, ekomuzej), sadržaj, način funkcioniranja i smisao te vrste zaštite i prezentacije. Problemi nisu samo konzervatorsko-zaštitarske prirode nego i teorijska pitanja vezana uz probleme autentičnosti i rekonstrukcija. A teško da se itko još sjeća idejnog projekta Aleksandra Freudenreicha objavljenog kao poseban otisak časopisa *Čovjek i prostor*, god. XV, br. 185, Zagreb, 1968. - *Etnopark - muzej na otvorenom*.

I jedna mala digresija - nedavno objavljena studija Sveučilišta Yale i Columbia o zdravom i sačuvanom okolišu ističe kao najbolje očuvan okoliš upravo područja Skandinavije. Teško je ne uočiti uzročno-posljedične veze s odnosom prema prirodi, okolišu i ruralnom nasljeđu iz XIX. st. u zemljama na sjeveru Europe i rezultata istraživanja provedenih na početku XXI. stoljeća.

Iako spominjano ime Marijane Gušić, najčešće upravo u vezi s Kumrovcem, mislim da nije dovoljno osvjetljen njezin stvarni doprinos osnivanju etnomuzeja na otvorenom.

Kao akvizicija dospjela darovnim putem u Hrvatskom državnom arhivu čuva se 39 registratora s arhiviranom i obrađenom građom složenom u 6 serija prema arhivističko-središnjačkim zahtjevima i standardima, te sadašnjom signaturom br. 21/1986. Brojni separati, dnevnički zapisi, opisi stručnih putovanja, korespondencija i različite zabilješke, novinski članci, projektna dokumentacija, pohranjena u 18 kutija - prava su riznica i itinerer kroz jedan bogati radni vijek kakav je imala Marijana Gušić.⁴

Već iz nastupnog predavanja koje je održala 30.3.1946. godine kao direktorica Etnografskog muzeja u Zagebu vidljivo je da inzistira na proučavanju “materijalne i duhovne kulture”, “socijalne strukture”, “fiksiranju i konzerviranju oblika narodnog života vezanih uz tle”, “uporedo sa sakupljanjem građe proučavati narodni život autopsijom”, “fotografsko i fonografsko snimanje” ... muzejska obrada i prezentacija, publiciranje i izdavanje časopisa... “strogo muzejski rad u prostorijama muzeja i didaktičko prosvjetni”.

Tada je počela i ostvarivati postavljene ciljeve ne prepuštajući se svakodnevnu činovničkom poslu kakav bi se, u pravilu, mogao očekivati.

Poduzima brojna stručna istraživačka putovanja, a već se 1947. kao etnologinja aktivno uključuje u uređenje rodne kuće Josipa Broza Tita u Kumrovcu kao *Memorijalnog muzeja Maršala Tita*. Poduzimajući opsežna etnografska istraživanja, ne samo uže okolice Kumrovca nego i velikog dijela Hrvatskog zagorja, već je utirala put stvaranju prvog etnomuzeja na otvorenom. Njezini izvještaji i prijedlozi *Savjetu za prosvjetu, nauku i kulturu NR Hrvatske* iz 1952. i *Savjetu Memorijalnog muzeja* iz 1956. godine sadrže elemente opsežne studije iz koje se nazire jedan daleko ambiciozniji projekt.

Takvom studijom bismo mogli smatrati njezin *Prijedlog za uređenje starinskog naselja Kumovec* (od 22. 6. 1956.) koji sadrži:

- 1) *orijentacioni plan 1.2000 s označene 3 zone a) uže muzejsko područje, b) etno park, c) područje konzultativne zaštite,*
- 2) *šest planova sa signaturama objekata po potrebama Memorijalnog muzeja Maršala Tita, zatim po povijesno-folklornoj, arhitektonsko-ruralnoj i turističko-prometnoj valorizaciji,*
- 3) *tabelarni pregled 42 objekta po važnosti, ugroženosti i etapnom rasporedu konzervatorskih zahvata. Tu i naglašava da ... naselje dobiva sve više nove zadatke i to u prvom redu da sačuva društvenu i povijesnu sredinu koja je u ovom zabačenom kutu Hrvatskog zagorja određivala život ovoga kraja u 2. polovini prošlog stoljeća, a zatim da upravo po toj svojoj arhaičnoj slici postane zanimljiva i živa turistička atrakcija.*

⁴ Ostavštinu je sudio Krešimir Čvrliak i tek će se iscrpnim i studioznim istraživanjem moći ispravno valorizirati ukupan doprinos Marijane Gušić (1901.-1987.) etnološkoj struci i znanosti uopće s obzirom na njezin polivalentan i interdiciplinaran, preko 6 desetljeća dugi rad.

Ovakvim stavom dijelom je još uvijek na tragu nešto ranijih uvjerenja da *tim zahvatom treba da bude zaustavljeno vrijeme samo po sebi, da tu stane vremenski tok, da se vrijeme samo oformi u rječito svjedočanstvo o tome kako je tu na Sutli u dugim stoljećima živio zagorski seljak pogubljen pod teškim teretom oskudice, iskorištavan od povlaštenih, a prepušten sam sebi na iscrpenom tlu*, ali iz nekih drugih dokumenata jasno je da već prevladavaju neke dvojbe koje bi možda mogle biti ideološke.

Naime, dio opsežnog rukopisa od 23 stranice objavljen je u časopisu *Čovjek i prostor* (III-1, br. 46-52, Zagreb, 1956.), gdje nalazimo i ovakva razmišljanja:

Ta protječe drugi lustar da se kod nas nije odštamalo ni dva suvisla arka o pitanju ruralne arhitekture! U isto vrijeme naša je javnost u odnosu na vlastitu folklornu baštinu bojovno podijeljena u dva tabora. Dok jedni, to su sljedbenici ranijih romantičarskih pogleda, neutježno žale za tim da 'živa starina' netragom nestaje iz života, dotle drugi, oni najnapredniji, u folklornom kompleksu ne vide drugo nego znak naše kulturne zaostalosti. Oni nemilo gone iz sadašnjeg života i najmanji trag tog folklornog nasljeđa, pa u tom idu do te mjere da s pljevom bacaju u vatru i zrno.⁵ Pritom smatra da ni jedni ni drugi nisu u pravu i da se etnografski objekt ne smije promatrati statički i da se mora imati u vidu dinamika promjena i razvojne zakonitosti.

Očito je u to vrijeme bila u proturječnim razmišljanjima tražeći izlaz iz zatečene situacije i tragajući za ispravnim rješenjima.

No, koliko suvremeno zvuči *Prijedlog za postavu etnografske kolekcije u Muzeju Plitvičkih jezera*, koji je napisala 27. II. 1956. u kojem inzistira da se uključiti građa iz Like i Korduna (s područja koje naziva *anakumena*) i da se slijedi *izložbeni stil u zatvorenom prostoru i vitrinama, dok s druge strane neke teme, odnosno objekti mogu biti ispravno muzejski obrađeni samo u svojoj funkcionalnoj sredini, u slobodnom prostoru. Ovaj način zahtijeva dakle rješenje po principu suvremenih muzeja na otvorenom (Freilicht Museum). Predlaže i postavu nevelike grupe 2-5 starinskih mlinova na čigru kao što su bili na slapovima Kozjaka i jedan na potoku Plitvica (...) i taj bi se mogao obraditi i udesiti kao Freilicht eksponat (...) to je danas pola napušteni, pola oronuli mlin koji po životnoj nuždi još uvijek služi svojoj svrsi (...) to je jedan od rijetkih objekata koji ne narušava okolinu, nego joj daje veoma potreban a ipak diskretan arhitektonski akcenat. Grupa ovakvih mlinova, ili više takvih grupa, veoma bi odgovarala muzejskoj postavi pod vedrim nebom, dok bi sami objekti, osim svoje muzejske namjene mogli služiti i kao prostorije za odgovarajuće potrebe turizma.*

Istodobno radi aktivno na terenskom istraživanju okolice Jastrebarskog i Pokuplja (Jamnica, Pisarovina, Bratina, Donja Kupčina, Šišljavić, Rečica). Iako se pretežito bavi istraživanjem nošnje, tekstila i tkanja, neumorno skuplja i drugu dostupnu etnografsku građu, obilazeći sa suradnicima sela, kako kaže, *od kuće do kuće*.

Na tim terenima začela se i ideja o osnivanju zavičajne etnografske zbirke u Donjoj Kupčini. Uz razumijevanje i podršku mještana tu postavlja i prvu izložbu 1968.

⁵ Zanimljiv je njezin "krležijanski" diskurs u ovakvu pristupu, a ne bi se mogao uzeti ni slučajnim Krležin prilog - uvodni tekst, u kasnije nastaloj monografiji *Kumrovec*.

godine, a 1972. godine piše i *Prijedlog za uređenje i postavu Zavičajnog muzeja u Dolnjoj Kupčini s memorijalnim spomenicima i etnoparkom*, koji uz dopis Mjesne zajednice dostavlja Republičkom fondu za kulturu i fizičku kulturu SR Hrvatske.

Entuzijazam, velika radna energija, jasne vizije i dobro osmišljeni prijedlozi i elaborati omogućili su joj uspješnu suradnju i potporu stručnjaka različitih profila (arhitekata, akademskih slikara, kipara, konzervatora i restauratora) kao i više institucija - Arhitektonskog fakulteta, Urbanističkog zavoda, Republičkog i Regionalnog zavoda za zaštitu spomenika kulture. U tome zahtjevnom poslu u punoj su mjeri do izražaja došle njezine velike organizatorske sposobnosti.

Uz terenski rad minuciozno prikuplja pisanu etnografsku, povijesnu i lingvističku građu i izvore, katkad se, možda i presmjelo, upuštajući u neka tumačenja i analize.

Višedestljetni naporni rad daje i konačne rezultate sedamdesetih godina, kad je jezgra sela, *Staro selo*, Kumrovec kao zaštićena ruralna cjelina uvršteno u Registar spomenika kulture I. kategorije. Potom slijede *Odluke* o osnivanju Fonda za izgradnju *Spomen parka Kumrovec* i proglašenjem Kumrovca memorijalnim prirodnim spomenikom i osobito zaštićenim područjem pod nazivom *Spomen park Kumrovec* (1978.).

To je bilo i konačno rješenje dvojbe duge preko 25 godina ... *da li da se selu Kumrovec i dalje produžuje puna životnost jednog seoskog naselja, razumije se danas sa svim transformacijskim pojavama, ili da se selo Kumrovec u cjelini tretira kao povijesni spomenik sa u svijetu priznatom funkcijom muzeja na otvorenom*, gdje se M. Gušić odlučuje za *srednji put u tom da se arhaični motivi zatečeni u naseobenoj slici u manjim ambijentalnim cjelinama i u pojedinim preživjelim domaćinstvima vrednuju kao povijesna i muzejska građa, a u ostalim objektima da se produži opstanak vitalnih seoskih domaćinstava tako dugo dok to stanarima, vlasnicima tih domaćinstava odgovara*.

Na drugoj strani, pak, 1973. godine usvojen je i *Projekt Donja Kupčina*, a svjesna potrebe i nastavka rada na takvim projektima, M. Gušić između ostalog u dopisu Regionalnom zavodu za zaštitu spomenika konstatira da ... *tek u daljnoj perspektivi postoji mogućnost da se u tom selu postepeno ostvari zavičajni muzej s etnoparkom*.

Možda je "veliko finale" i barem djelimičnu satisfakciju za sve što je učinila u osnivanju prvih etnomuzeja na otvorenom u Hrvatskoj Marijana Gušić doživjela kao aktivan sudionik znanstvenog skupa u povodu 60. obljetnice Etnografskog muzeja u Zagrebu (1979.). Jedan dio skupa bio je posvećen upravo problemima etnoparkova.

Nažalost, na skupu se pokazalo da etnolozi ne mogu usuglasiti mišljenja i prihvatiti jednu od koncepcija da se u okolici Zagreba osnuje etnopark. Svjedoci smo da od dvaju obrazloženih prijedloga (Jarun - kao jedna moguća lokacija, i Gluhakovo u Vukomeričkim Goricama, kao druga) nijedan nije realiziran.⁶

⁶ Jedini rezultat skupa je objavljeni zbornik s prilogima autora koji su sudjelovali u radu sekcije "Mogućnost realizacije etnoparka na području Zagreba", a možda i jedan članak (*sic!*) novinarkine Sineve Pasini objavljen u *Vjesniku* od 30. listopada 1979. god. - *Folklorna baština - U susret etno-parku u Gluhakovu*, iz koga izdvajam ovu rečenicu: *Ideja da se uredi prvi naš etnografski muzej na otvorenom u kojem bi se sačuvali odabrani spomenici narodnog graditeljstva kontinentalne Hrvatske i kompleksne ruralne kulture naći će svoje konkretne obrise, kako se nadaju etnolozi, već u narednom srednjoročnom planu*. Što reći, osim možda - *našla posla!*

Imajući u vidu činjenicu da i danas, 20 godina poslije, osim nekoliko manjih, lokalno zaštićenih cjelina, skromnih etnoparkova (npr. kod Ozlja) i pojedinačnih objekata u Hrvatskoj još uvijek nemamo etnomuzej na otvorenom koji bi bar približno "konkurirao" *Starom selu u Kumrovcu*.⁷

Time nam možda postaje jasnijim pionirski rad i veliki doprinos Marijane Gušić, a u sličnom kontekstu moglo bi se tumačiti i njezino nastojanje za očuvanjem jedne od preostalih kurija u Hrvatskom zagorju - kurije Škarićevo.

A što reći danas, u vrijeme kad se već govori o tome da je (u Europi) *završena glavna faza izgradnje, nakon koje se lagano i kontinuirano nastavljaju daljnji radovi, a paralelno s tim rastu troškovi održavanja* kako je to napomenuo već spominjani Kreilinger.⁸

⁷ U radu *Hrvatski etno - muzeji na otvorenom*, Ana Mlinar i Zdravko Živković (*Muzeologija*, 34, 1997:94-126) donose iscrpan popis i opis razvrstan u 3 kategorije: A) muzeji regionalnog karaktera: Staro selo Kumrovec i Zavičajni muzej Dolnja Kupčina; B) okućnice narodnog graditeljstva jednog kraja: Ozalj, Nacionalni park Plitvička jezera, Veliko Trojstvo (Bjelovar), Križevci i Ivanovo Selo (Darugar); C) pojedinačne zgrade: Varaždinske toplice, Brodski Varoš i Beravci (Slavonski Brod), Brdovec i Gračanski Ribnjak (Zagreb), i Otok (Vinkovci). Ovomu bi se mogle dodati i Rastoke kod Slunja, predviđena zaštita nekih objekata i lokaliteta na širem području kontinentalne Hrvatske (Šoderica kod Koprivnice, Stari grad kod Siska, Brezovica i Pleso kod Zagreba), prijedlozi za osnivanjem *Zavičajnog parka Istre*, Projekt *Ekopark Pernat na otoku Cresu*.

Uočljivo je da je više nego jasan nedostatak ikakva očuvanja, zaštite i prezentacije gotovo cijele jadranske regije. ⁸ Uvažavajući sav trud koji ulažu naši muzealci i konzervatori, čini se da smo još uvijek daleko od toga da pratimo neke ICOM-ove deklaracije ili pak da poduzmemo samo neke mjere koje preporučuju udruženja europskih muzeja na otvorenom... npr. zvuči gotovo kao znanstvena fantastika slijediti prijedloge i dostignuća samo jednog od simpozija, kakav je onaj održan u muzeju na otvorenom u Gornjoj Bavarskoj: *Mikroklimatski uvjeti u muzejima na otvorenom*.

Prilog 1a: Pismo Jovanki Broz (19. ožujka 1959.)

Mnogo poštovana i draga dragarice Jovanka,

U prvom redu primite moje divljenje i čestitanje povodom sjajnog putovanja i imponantnog djelovanja, koje ste izvršili zajedno sa drugom Predsjednikom. Mi smo sve troje budno na radiju pratili Vaš put, ali - da budemo iskreni - ujedno smo željno iščekivali Vaš povratak. Ne zbog nekih naročitih razloga, nego naprosto da ste uz nas, uz nas sve, u našoj zemlji.

Ja bih se već i prije javila, ali me mučila velika briga: ukraden je bio pištolj druga Tita iz Muzeja u Kumrovcu. Ali sad je sve u redu. Pištolj je pronađen, vraćen mi je, kod mene je u kasi, zajedno s ostalim predmetima doći će u novu postavu, koju priredjujem u Muzeju, sada početkom aprila.

Već odavna bila sam nezadovoljna s uređenjem tzv. biografskog odjela u lijevom krilu Rodne kuće. Ima nekoliko godina da sam izradila tematiku nove postave, u sasvim sažetom: Djetinjstvo i naučavanje; Revolucionarni rad druga Tita i borba radničke klase; N O Borba; zatim sasvim novo; Titova akcija za koegzistenciju i mir među narodima. Konačno sam sada, otkad od decembra prošle godine Muzej ima svoj Savjet, prodrila s time. Sve su tehničke pripreme gotove, i nova izložba imala bi biti otvorena prvih dana aprila. - Sasvim nov raspored i uređenje: u skromni ambijent Rodne kuće, u lijevu prostoriju (nasuprot desnom krilu, koje ostaje u realističnoj postavi seljačkog starinskog životnog prostora, kao i dosad), ugrađujem moderne vitrine sa solidnim metalnim okvirima i 5/6 mm brušenim staklom, što je ugodno za oko i sigurno od krađe u ovoj uvijek otvorenoj izložbi, sa fluorescentnom rasvjetom, sve čisto, ugledno i savremeno. Sad samo treba predmeta, kojim ovdje upće ne raspolazem. Zato molim, mogu li dobiti nekoliko značajnih predmeta iz tamošnjih zbiraka druga Predsjednika?

Molim Vas, dragarice Jovanka, budite mi posrednik u toj lijepoj i vrijednoj stvari. Moje nastojanje ide zatim da umatar

Prilog 1b: Pismo Jovanki Broz (19. ožujka 1959.)

11

Rodne kuće druga Tita, u jednoj prostoriji, odabrano i veoma sažeto, ostvarim muzej druga Tita, odnosno njegovih revolucionarnih akcija a i sadašnje njegove vodeće svjetske državničke uloge u akciji za mir. Prema mojim zamislima, koje ne mogu sad opširno izvesti, s nekoliko dobro odabranih predmeta to bi se moglo odlično prikazati. Žašto Vas molim, ako je ikako moguće da mi poklonite malo od Vašeg dragocjenog vremena i da me dadete pozvati u Beograd, da zajedno izvršimo izbor tih predmeta. Formalno rješenje bilo bi najbolje tako, da iz zbiraka druga Predsjednika predmeti privremeno budu posudjeni u Memorijalni Muzej, u novim vitrinama i sa sad organiziranim nadzorom, mogu s punom odgovornošću te preuzeti, što do sada nije bilo moguće. Za kraće ili duže vrijeme, već prema potrebi, predmeti bi bili vraćeni, a muzej bi se osvježio novom postavom prema novim aktuelnim momentima.

Može li to moći da bude ostvareno? Ukoliko je lično ne bi mogla prisustvovati izboru predmeta, morala bi vam, i ako to nije lako, poslati opširan elaborat postave i namjeravane tematike te dimenzije vitrina, kako bi predmeti mogli biti preuzeti za Memorijalni Muzej.

Drugarice Jovanka, ne očekujem drugo nego Vašu formu "da" ili "ne", a dotle

Vas mnogo i odano pozdravljam

uz duboko poštovanje druga Predsjedniku

Zagreb, 19. III. 1959.

odana vam

/Marijana Gušić/

Prilog 2: Sporazum (25. rujna 1963.)

S P O R A Z U M

zaključen između Izvršnog vijeća Sabora Socijalističke Republike Hrvatske s jedne strane i GUŠIĆ MARIJANA, direktora Etnografskog muzeja u Zagrebu s druge strane.

I

Izvršno vijeće Sabora NR Hrvatske i GUŠIĆ MARIJANE, direktora Etnografskog muzeja zaključili su ugovor 13. prosinca 1958. godine o honorarnoj službi za vršenje dužnosti direktora Memorijalnog muzeja u Kumrovcu.

Na temelju tačke V ugovora o honorarnoj službi sporazumno se raskida ugovor a služba prestaje sa 30. rujna 1963. godine.

II

Ovaj sporazum sastavljen je u 4 primjerka od kojih su ugovorene strane dobile po jedan primjerak. Treći primjerak dostavlja se Republičkom sekretarijatu za kulturu, a četvrti arhivi Izvršnog vijeća Sabora SR Hrvatske.

Broj: 10-14712/1.

Zagreb, 25. rujna 1963.

IZVRŠNO VIJEĆE SABORA SR HRVATSKE

Gušić Marijana

MAJN I K:

Stjepan Iveković

Prilog 3a: Imenovanje Izvršnog odbora za gradnju spomen-doma (22. ožujka 1973.)

**IZVRŠNI ODBOR
ZA GRADNJU SPOMEN-DOMA BORACA NOR-a
I OMLADINE JUGOSLAVIJE U KUMROVCU**

ZAGREB, Proleterskih brigada 62

Telefon: 515-355, kućni 61

Zagreb, 22. III 1973.

Odbor za gradnju Spomen-doma je u sklopu svojih aktivnosti za gradnju Spomen-doma pokrenuo i pitanje da se Kumrovec uredi kao historijski, kulturni, odgojno-obrazovno-politički te sportsko-rekreacioni centar i da se konstituira kao ustanova pod nazivom "Spomen-park Kumrovec".

Rodna kuća druga Tita sa nekoliko okolnih stambenih i gospodarskih zgrada izuzetne ruralne arhitektonske vrijednosti predviđa se urediti kao Etno-muzej i bio bi važan sadržaj cjeline Spomen-parka Kumrovca.

Bez uređenja Kumrovca kao cjelovitog i usklađenog kompleksa ne bi ni Spomen-dom boraca NOR-a i omladine Jugoslavije u Kumrovcu mogao uspješno raditi i ispunjavati svoju namjenu i funkciju. To je razlog da se Odbor za gradnju Spomen-doma obratio na Komisiju za muzejska i konzervatorska pitanja Etnološkog društva Jugoslavije - Ogranak za SR Hrvatsku da kao društvena organizacija pomogne, a na osnovu svih do sada postojećih stručnih podataka, izradu idejnog projekta za sadržaj i konkretnu namjenu svih objekata koji su zaštićeni i predviđeni da sačinjavaju Etno-muzej.

Komisija za muzejska i konzervatorska pitanja spremno se odazvala našoj molbi i sugerirala nam da Odbor za gradnju Spomen-doma imenuje jednu Radnu grupu za izvršenje tog zadatka te nam istovremeno predložila i sastav te Radne grupe, a koja bi radila u okviru Etnološkog zsvoda Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti, Zagreb, Opatička 18.

Pošto smo od svih po Komisiji predloženih lica dobili prethodno suglasnost i njihov pristanak da uzmu učešće u radu te Radne grupe, Izvršni odbor za gradnju Spomen-doma donosi slijedeće rješenje o sastavu i zadacima Radne grupe:

Prilog 3b: Imenovanje Izvršnog odbora za gradnju spomen-doma (22. ožujka 1973.)

- 2 -

I. Sastav Radne grupe:

1. Marijana Gušić, etnolog - predsjednik
2. Dr Ana Deanović, povjesničar umjetnosti
3. Dr Vesna Čulinović-Konstantinović, etnolog
4. Marija Gamulin, etnolog - konzervator
5. Katica Benc-Bošković, etnolog - muzealac
6. Vesna Bošnjak, pravnik i sociolog
7. Ing. Mira Wenzler, pejzažni hortikularist
8. Prof. ing. Srebrenka Gvozdenović, urbanist
9. Ksenija Marković, etnolog
10. Ing. Zvonimir Badovinac, šumarski inženjer
11. Milena Žic, - sekretar

II. Zadaci Radne grupe:

1. Da na osnovi svih raspoloživih materijala i dokumentacije o ruralnoj cjelini Kumrovec izradi prijedlog idejnog rješenja i namjene svih objekata- Etno-muzeja;
2. Da izradi aproksimativni troškovnik otkupa zaštićenih objekata, njihove opravke, te osposobljavanje za predviđene namjene;
3. Da izradi organizaciju i sistematizaciju radnih mjesta Etno-muzeja;
4. Da izradi aproksimativni račun godišnjih prihoda i rashoda Etno-muzeja;
5. Da izradi ostale potrebne priloge i prijedloge.

Tako izrađeni idejni projekat poslužit će za donošenje konačne odluke o formiranju ili ne formiranju Etno-muzeja, za izradu glavnog i izvedbe og projekta Etno-muzeja, te za prezentiranje nadležnim organima u cilju osiguranja potrebnih financijskih sredstava.

Svima imenovanim članovima Radne grupe Izvršni odbor za gradnju Spomen-doma unaprijed se zahvaljuje na trudu i doprinosu koji će svojim radom dati ostvarenju ideje osnivanja Etno-muzeja i ideje osnivanja "Spomen-parka Kumrovca" kao cjeline.

Predsjednik

Ljiljana Grgić

Prilog 4a: Dopis Republičkom fondu za unapređivanje kulturnih djelatnosti SRH (listopad 1973.)

Zagreb 1973

Zagreb 10. 1973.

REPUBLIČKI FOND ZA UNAPREĐIVANJE

KULTURNIH DJELATNOSTI SRH

Zagreb

Erg Jože Vlahovića 6

U saradnji s Mjesnom zajednicom Dolnje Kupčine i Savezom boraca istoga sela, Etnološki zavod Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti preuzeo je nabavu i otkup etnografske građe u svrhu izložbene postave u mjesnoj lokalnoj etnografskoj zbirci. Započeta inicijativom samih mještana ova zbirka treba da sačuva odabrane spomenike donedavnog životne sredine ovoga naprednog prvoboračkog kraja u kojem se aktualne promjene naglo brišu starinske oblike.

Izložbu će ~~znanstveno~~ znanstveno obraditi i izložbeno reprezentirati stručnjaci Etnološkog zavoda JAZU i to u prostorijama dviju starinskih drvenih kuća-čardaka, koja su dva objekta prošle godine 1972 otkupljena s pomoći Naslova i premještena na za to određeni ~~pristupačan~~ teren .

Etnološki sadržaj zbirke u selu Dolnja Kupčina sastoji se u tom da se u te dvije kuće-katnice prikažu osnovni oblici donedavnog života u ovom kraju.

U I. čardaku bit će prikazan obiteljski ambijent u dvije ~~prostorije~~ interijera, i to u "družinskoj hiži" i Kuhinji iz razdoblja kratko po slije Prvoga svjetskog rata, kad je u ovom kraju naglo došlo do znatnih promjena. U "hiži" na manekenima nošnja ~~krak~~ će biti oformljena u varijantama radnog svagdašnjeg i posebno svečanog odijela s dobnim razlikama. U II. čardaku bit će prikazane pojedine radnosti, značajne donedavna u životu našega sela: tkanje, opar⁷ i seljačko živonarstvo, u temeljitoj obradbi, a ostal⁷ rija

Prilog 4b: Dopis Republičkom fondu za unapređivanje kulturnih djelatnosti SRH (listopad 1973.)

- 2 -

za sad još fragmentarno /kovačija, kolarstvo, tokarenje, stolarija i dr./ ~~.....~~ Nožnja na manekenima bit će podređena pojedinih ~~.....~~ poslova /~~.....~~ seoski majstor opančar, žene pri snovanju, tkanju, šipanju itd./ .

Daljnja obrada etnografije ovoga kraja slijedit će u budućim radnim etapama.

~~.....~~ Teren oko šardaka i prizemnice u kojoj je materijal iz predratnog pokreta i borbe sa đancem koji je služio za prelaženje na oslobođeni teritorij, bit će uređen kao starinsko "dvorno mesto". Zato je tu već postavlj~~.....~~ vijen starinski drveni zdenas sa "šibom" /čermom/, a u daljnjem tu treba postaviti i preteče elemente /kovačnica, štala, hlev, sokačnica i dr./

Za dovršenje sadašnjeg etape u ovomj postavi potrebni su najnužniji troškovi za nabavu etnografskih predmeta prema priloženom troškovniku pri čem Mjesna zajednica sudjeluje s određenom svotom u visini od 7. 570 NDin.

Prilažemo:

1./ Troškovnik,

2./ Popis ~~.....~~ predmeta ponuđenih i stručno usvojenih za otkup s fotosnimkama pojedinih stvari i skupnog pribora, svrstanih u dva poglavlja:

a/ grada koju treba otkupiti na svotu od 17.670 NDin

4 b/ grada, ¹akvirirana od strane mjesne zajednice darovanjem, pojedinačnim otkupom u visini od 7.570 NDin s kojom svotom Mjesna zajednica sudjeluje u otkupu.

Sav posao oko otkupa ove grada i obračunavanja s potvrdama o izvršenom otkupu obaviti će direktor Etnološkog zavoda JAZU prof. M. Gušić na selu u Dolnjoj Kupčini.

U nadi da će Naslov pozitivno ocijeniti naš dosadašnji rad na ovom zadatku i naše daljnje namjere za očuvanje spomenika i ispravnog postupka s kulturnom baštinom onvoga kraja, očekujemo povoljno rješenje ove naše molbe.

Direktor Etnološkog zavoda JAZU

M...G.

LITERATURA I IZVORI

ARHIVSKA GRAĐA - FOND MARIJANE GUŠIĆ

ETNOLOŠKA ISTRAŽIVANJA (1981): br. 1, Zagreb.

GUŠIĆ, Marijana (1978, 1979): Selo Kumrovec - povijesni spomenik. *Godišnjak zaštite spomenika kulture Hrvatske*, 4/1978, 5/1979, Zagreb, str. 63-90.

GUŠIĆ, Marijana (1981): Osnivanje, znanstvena obrada i muzejska postava Zavičajnog muzeja u Doljnoj Kupčini. *Etnološka istraživanja*, 1, izd. Etnografski muzej u zagrebu, Zagreb, str. 221-241.

GUŠIĆ, Marijana (1984, 1985): Kurija Škarićevo. *Godišnjak zaštite spomenika kulture Hrvatske*, 10/1984, 11/1985, Zagreb, str. 91-117.

KATALOG (2001): *Rekonstrukcija i uređenje Muzeja "Staro selo" u Kumrovcu*. izd. Muzeji Hrvatskog zagorja - Muzej "Staro selo", Kumrovec.

MUZEOLOGIJA (1997): br. 34, izd. MDZ, Zagreb.

MARIJANA GUŠIĆ AND OPEN-AIR MUSEUMS

Summary

The author tries to define and evaluate the contribution of Marijana Gušić in the actualization of the idea of founding of open-air museums (ethno-museums or ethno-parks) in Croatia. This paper is based on the extensive documentation from the Croatian State Archive, as well as on the study of Gušić's own works.

Key words: Marijana Gušić; open-air museums; ethno-parks